

Božič 1988 v slovenski javnosti

Že v preteklih letih je bilo opaziti, da v republiki Sloveniji Božič nekako dobiva »pravico javnosti«, tisti ob koncu lanskega leta pa je to opažanje še potrdil. Na televiziji se je ponovno pojavil predsednik republiške konference SZDL Jože Smole, ki je že tradicionalno voščil božične praznike, na sveti večer pa je na ljubljanski televiziji prebral božično poslanico slovenski metropolit msgr. Alojzij Suštar. Božično ubrana je bila tudi vsebina številnih slovenskih časopisov, ki izhajajo v matični domovini, tako dnevnikov kot tednikov. Praznično vzdušje so še podkrepili sejmi, ki so jih priredili v nekaterih slovenskih mestih in zanimivo je, da so bili odprti že v tednu pred Božičem, trajali pa so vse do Novega leta. Že ves december je posebej slovesno okrašena bila Ljubljana, zlasti v starem delu mesta. Tu so v začetku decembra po več desetletjih priredili javni obhod Miklavža s spremstvom, kar pomeni nekakšno uradno »rehabilitacijo« tega priljubljenega svetnika.

Pomembne novosti v zvezi z Božičem pa so se pojavile na radiu in televiziji. Tako radio Ljubljana kot Maribor sta spored na sveti večer ubrala na božično razpoloženje, kar je omogočilo, da so poslušalci v celi Sloveniji lahko slišali slovenske božične pesmi in ne le tisti, ki lahko ujamejo signal radia Trst. Ljubljanska televizija pa je predvajala zanimiv razgovor o pomenu Božiča kot družinskega praznika, ki ga je odlično vodil Sandi Colnik. V njem so sodelovali literarni zgodovinar Matjaž Kmecl, etnolog Niko Kuret, teolog in psiholog Anton Trstenjak ter psihologinja Maca Jogan. Med oddajo smo med drugim lahko v živo spremljali odhod k polnočnici v eni izmed slovenskih vasi. Pogled na večjo skupino mladine, ki je s pesmijo in ob svetlobi plamenic gazila po visokem snegu, je bil izredno slikovit. Za presenečenje pa je ob zadnjem Božiču poskrbel tudi radio Ljubljana, ki je prvič po vojni neposredno prenašal polnočnico iz ljubljanske stolnice, in to na prvem in tretjem programu. Slovensko mašo na božično jutro pa je iz iste cerkve prenašal radio Študent.

Za konec še novica, ki je tudi povezana z Božičem. Prav na večer pred praznikom je bilo zaključeno asfaltiranje ceste na Svetogoro, ki bo tako postala pristopnejša romarjem in drugim obiskovalcem. To je vsekakor velika pridobitev za to starodavno božjo pot, ki letos obhaja 450-letnico.

Konferenca v Parizu se bo končala s kompromisom?

Sovjetska zveza bo še v tem letu uničila vse zaloge bojnih strupov. To nepričakovano sporočilo, ki je naletelo na veliko odmevnost v mednarodni javnosti, je na pariški konferenci za odpravo kemičnega orožja posredoval sovjetski zunanji minister Shevardnadze. Združene države so takoj izrazile zadovoljstvo nad odločitvijo Kremlja. Ameriški zunanji minister Shultz je častnikarjem dejal, da je z velikim zadovoljstvom prisluhnil besedam voditelja sovjetske diplomacije. Na srečanju med obema ministroma, ki je bilo v prostorih sovjetskega veleposlaništva, so podpisali dva sporazuma. Gre za sporazum o znanstvenem sodelovanju in o sodelovanju v boju proti mamilom.

Države tretjega sveta so v Parizu objasnile svoje stališče. Vse priznavajo potrebo po tovrstni razorožitvi, vendar nerazvite države izražajo tudi vrsto pridržkov do razvitihi. Arabske države so zatrdile, da je nujno potrebno povezati kemično razorožitev z odpravo jedrskega orožja, ker je Izrael vnesel ta motilni element na bližnjevzhodno prizorišče. Temu stališču sta se

pridružili Mehika in Brazilija. Latinsko-ameriške države in Indija so tudi izrazile bojazen, da bi kemična razorožitev lahko odvzela nerazvitim državam priložnost za razvoj proizvodov in tehnologij, s katerimi bi se lahko okoristili tudi na civilnem področju. Uresničile so se tako bojazni Francije in Združenih držav, da bi prišlo do povezovanja jedrske razorožitve z odpravo kemičnega orožja, ker bi to lahko pomenilo propad pariške konference. Ameriški državni tajnik Shultz je izrekel ostre kritike zlasti na račun Iraka, ki je napovedal, da ne bo podpisal konvencije, za katero se v Parizu trudijo, da bi jo uresničili. Voditelj ameriške diplomacije je dejal, da tako stališče vzbuja veliko zaskrbljenost, ker ga je sprejela država, ki se je v najnovejši zgodovini na široko poslužila tega nečloveškega orožja.

Na konferenci so skušali uskladiti stališča velesil, ki se zavzemajo za takojšnjo uničenje bojnih strupov, in stališča arabskih držav ter neuvrčenih na splošno, ki povezujejo to vprašanje z jedrsko razorožitvijo. Francozi so v tej zvezi pripravili kompromisni predlog, ki bo morda sprejet.

Mrzlično iščejo sledove za zločince

Dobre tri tedne po atentatu na ameriško potniško letalo nad Škotsko preiskovalci še dalje mrzlično iščejo sledove za zločinci, pri tem pa se v tisku pojavljajo vedno nove hipoteze. Nekateri britanski listi so povzeli domnevo zahodnonemške obveščevalne službe, da je bombo na krovu letala mogoče namestil kak uslužbenec londonskega letališča Heathrow. Podobnega mnenja je tudi univerzitetni profesor Wilkinson iz Aberdeena. Dodatno pa je seveda vprašanje, kdo je pravi organizator zločina dejanja. Zaenkrat leti največji sum na skupine skrajnežev med Palestinci, ki ne soglašajo s spravljivo politiko Jaserja Arafata. Preiskovalci še dalje niso opustili domneve, da so pri tem sodelovali člani irske gverilske organizacije IRA. Za to pa že dalj časa obstaja sum, da prejema tajne podpore s strani Libije.

V kratkem bo prišla v Veliko Britanijo skupina češkoslovaških izvedencev, ki bodo pomagali pri ugotavljanju, kakšne vrste je bilo razstrelivo, ki je uničilo ameriški jumbo. Še dalje prevladuje sum, da je

šlo za bombo s plastičnim eksplozivom Sentex, ki ga izdelujejo na Češkoslovaškem. Praške oblasti so že takoj po letalski nesreči odločno zavrnilo vsakršno možnost sumničenja v to smer in so potem še izrecno ponudile sodelovanje pri tehničnih preiskavah.

—o—

V LJUBLJANI JE NASTALA SDZ

V Veliki dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani je bil 11. t.m. ustanovni zbor Slovenske demokratične zveze. To je nova politična skupina, ki je nastala v okviru Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije kot avtonomen subjekt. Njen nastanek in programska načela so že sama po sebi kritika sedanje ureditve. Gre torej za sad lanske slovenske pomladi, narodnostne in politične mobilizacije Slovencev ob razpravah glede nove ustave, ob sojenju četverici v Ljubljani, ob mladinskih pobudah in nastajanju drugih skupin, kot so Kmečka zveza, Socialnodemokratska zveza Slovenije in druge.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 15. januarja ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.10 Mladinski oder »Carski sel« (Jules Verne); 11.00 Nediški zvon; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Luigi Pirandello: »Granellova hiša«. Radijska igra; 15.00 Šport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 16. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Tigrova duša — spomini na Alberta Rejca; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 V ponedeljek ob 12h; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Goriški razgledi; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 17. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Detektiv Prismoda«, nagradna oddaja za mlade detektive; 14.30 Iz Benečije; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 15.11 Novice iz sveta lahke glasbe; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 »Slovensko pismo«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 18. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Govorimo o glasbi; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Literarne podobe; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 19. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Živeti zdravo; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mešani zbor »Moravští madrigalisté« iz Kromeríža na Moravskem; 18.00 Zanimivosti iz arhiva Ciriil-Methodove šole v Trstu ob 100. obletnici ustanovitve; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 20. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Koroški portreti; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Ženske in politika; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Pravljični svet v barvah«; 15.00 Scipio Slataper: »Moj Kras« v prevodu Marka Kravosa; 15.11 Naši kraji in ljudje; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 21. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Narava ima vedno prav; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Glas od Režije«; 15.00 Zabavnoglasbeni program; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Umetniški večer z Mileno Zupančič; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Slovenija in Evropa

Tudi v Jugoslaviji, zlasti pa še v Sloveniji, posvečajo veliko pozornost korenitim pretresom, do katerih bo prišlo leta 1992, ko bo dejansko zaživel Skupno evropsko tržišče. To je razumljivo, saj je slovensko gospodarstvo že tradicionalno tesno povezano z območjem Zahodne Evrope in Evropske gospodarske skupnosti. Na evropsko tržišče gre več kot 80 odstotkov slovenskega izvoza. Od tega odpade 53 odstotkov na države Evropske gospodarske skupnosti. Zanimiv je tudi podatek, ki potrjuje, da je Slovenija v izvozu storitev popolnoma vezana na zahodnoevropsko tržišče.

Prav zaradi tega je vedno bolj živa potreba po boljšem poznavanju gospodarskega dogajanja pred 1992. letom. Zato so v okviru »Zveze za raziskave in usmerjanje družbenega razvoja in prestrukturacijo planiranja v Sloveniji«, ki so jo ustanovili sredi lanskega leta pri republiškem Izvršnem svetu, namenili pomembno vlogo izdelavi več študij, ki naj bi odgovorile na vprašanja o možnosti prilagojevanja Skupnemu evropskemu tržišču.

Letos naj bi izdelali štiri take študije. Omenimo njihove naslove: »Evropa 92 — prilagojevanje zahtevam Skupnega tržišča z vidika gospodarstva Jugoslavije in repu-

blike Slovenije«; sledi: »Gibanja v mednarodnem gospodarskem okolju kot zunanji dejavnik razvoja in prestrukturiranja slovenskega gospodarstva v 90 letih«, dalje »Večja združljivost slovenskega in jugoslovanskega gospodarstva z razvito Evropo kot osnova za uspešno kakovostno in strukturno preureditev«. Zadnja med štirimi študijami pa ima naslov »Razvojna vloga vrednosti, ki je bila uresničena s konvertibilnim izvozom in na domačem tržišču«. Izsledke bodo uporabili tudi pri analizi razvojnih možnosti za srednjeročne načrte, ki jih pripravlja zavod za društveno planiranje republike Slovenije.

Kot je povedala predsednica republiškega odbora za mednarodno sodelovanje Cvetka Selšek, naj bi te študije doprinesle k izboljšanju kakovosti in vsebine sodelovanja Jugoslavije, odnosno Slovenije, z razvito Zahodno Evropo. Obenem pa bodo tudi ugotovili, kako bi bilo treba ukrepati, da bi se zmanjšale negativne posledice Združenega evropskega tržišča za državo, ki ne pripadajo temu gospodarskemu območju. Cvetka Selšek pa poudarja, da je bistvenega pomena za razvoj Jugoslavije ta, da zasnuje svoje gospodarske odnose z Evropsko skupnostjo na novih kakovostnih vsebinah.

Padec rojstev se je ustavil

Gospodarski dnevnik »Il Sole 24 ore« je te dni posvetil osrednji članek na prvi strani presenetljivi ugotovitvi, da se je v Italiji zaustavil dolgoletni padec rojstev. Iz podatkov o prvih šestih mesecih lanskega leta je razvidno, da se je število rojstev v primerjavi s predlanskim letom zvišalo na vsedrjavni ravni za 5 odstotkov. To pomeni, da so v Italiji zabeležili v prvih šestih mesecih lanskega leta 13 tisoč rojstev več kot v istem obdobju leta 1987. Nadaljnja zanimivost pa je v tem, da so na Severu in v Srednji Italiji zabeležili skoro sedem odstotkov porasta rojstev, na Jugu pa le 2,5 odstotka rojstev več. Rojstva pa so se povečala še zlasti v glavnih pokrajinskih mestih na Severu. V Aosti so zabeležili prirastek za 27%, za 19% v Bocnu in za 15% v Trstu, ki je bilo doslej med mesti, ki so kazala največjo stopnjo staranja. Primer

zase predstavlja na Jugu Reggio Calabria, kjer so zabeležili prirastek rojstev za 57 odstotkov. Na lestvici mest, ki so zabeležila največji prirastek, je Trst četrti.

Stanje v Jugoslaviji

Po podatkih Zveznega zavoda za statistiko je Jugoslavija zadnji dan lanskega decembra imela 23 milijonov in 641 tisoč prebivalcev. Naravni prirastek je ostal na ravni prejšnjega leta, upoštevati pa je treba, da se je stopnja rasti prebivalstva v zadnjih 40 letih razpolovila. Če pa upoštevamo posamezne jugoslovanske stvarnosti, prihaja do velikih premikov med različnimi področji. Naravni prirastek je na primer najvišji na Kosovu, kjer znaša 24 promilov, na zadnjem mestu pa je Vojvodina z dvema desetinkama promila.

Nova letalska nesreča

V Veliki Britaniji se je pripetila nova letalska nesreča niti 20 dni po katastrofi, ki je doletela jumbo družbe Panamerican na Škotskem. V nedeljo, 8. t. m., je letalo Boeing 737 letalske družbe British Midland, ki je vzletelo na londonskem letališču Heathrow in je bilo namenjeno v Belfast, strmoglavilo ob avtocesti približno 160 km. severno od Londona. Nesreča se je pripetila, ko je letalo skušalo zasilno pristati.

Med poletom je poveljnik sporočil nadzornemu stolpu, da se je eden od motor-

jev močno tresel in je zato zaprosil za dovoljenje, da bi smel pristati na letališču East Midlands. Vendar pa mu ta poskus ni uspel. Letalo je strmoglavilo le nekaj kilometrov pred pristajalno stezo. Očividci so povedali, da je pilot poskušal pristati na avtocesti. Z veliko muko je skušal obdržati letalo v zraku. To mu je še uspelo nad mestecem Kegeworth, ki ga je letalo preletelo, ne da bi se dotaknilo streh, nato pa se je zrušilo ob avtocesto in se prelomilo na tri dele. 43 ljudi je izgubilo življenje, 92 pa so sprejeli v bolnišnico.

Novoletna legenda

(ali: Namišljeno potovanje v davnino Panonije ali Karantanije)

Pred kratkim smo lahko brali v dnevnem tisku o odkritjih treh ameriških znanstvenikov v zvezi z možnostjo dejanskega premika v času. Gre za doslej le v znanstveno fantastičnih romanah ali filmih sprejeto hipotezo o nekakem »potovanju v čas«, po kateri naj bi se s posebnimi, skoraj magičnimi napravami lahko preselili, recimo, v srednji vek, v stari Rim ali ne vem še kam ... Prej omenjeni znanstveniki sicer dopuščajo zaenkrat le to, da taki časovni premiki niso nemogoči. (To naj bi dokazovali v zvezi z raznimi subatomskimi delci, ki bi sicer kot edini predstavnik materije lahko to naredili). Od teh hipotez do pravih človekovih turističnih pohodov po preteklih (in prihodnjih) dobah je seveda še daleč. Res pa ideja o relativnem času ni nekaj novega, saj gre že od prelepih razmišljanj sv. Avguščina dalje vsa ta do Einsteina ...

Svoboden je moj rod od njega dni!
Svoboden sem kot narod naš, kot ti!
Svoboden kakor Samo, kot Gorázd,
vladarja slavna naša, naša čast,
in kakor Borut in kot Hétimar,
moj rajni prednik, hrabri naš vladar!

(A. AŠKERC, Ustoličenje)

Naj bo tako ali drugače, poskusimo si po teh bodočih vizijah pričarati neko namišljeno potovanje, recimo, v srednjeveško Panonijo ali Karantanijo k nekdanjemu

knezu. Poskusimo se z njim pogovoriti mi, kot pripadniki slovenskega naroda v letu Gospodovem 1989, z njim, ki je pa živel v osmem stoletju po Kristusu.

Časovni popotnik (ČP) (iz slovenskega zamejstva). Dragi knez, predstavnik slovenske in vendar že krščanske Evrope v obdobju Karla, cesarja sv. rimskega cesarstva, pozdravljen! Prinašam Ti pozdrave slovenske narodne skupnosti dvajsetega stoletja, ki nestrpno pričakuje svoje enakopravnosti v matični domovini in v zamejstvu (so Ti pojmi znani?), za suverenost v lastni državi in spoštovanje svojih pravic v delih naroda, ki živi v drugih delih — ob Soči, ob jezerih Karantanije, ob Jadranu — pa tudi blizu Panonije, ki ni več naša ...! Saj imaš tudi Ti s Franki pa še drugimi germanskimi narodi podobne probleme!

Slovanski knez (SK) — (začuden) — Kako pa si prišel, brat, iz bodočnosti sem k meni, z vozom, s konji, peš — pa sploh, kako — in zakaj? Čigav odposlanec si — oglejskega patriarha, rimskega papeža, bizantinskega cesarja — ali koča vendar? Kakšen jezik govoriš, da je tako podoben mojemu?!

ČP — Ne dragi knez, ne bo lahka razlaga o mojem prihodu. Nisem prišel z vozom ali konjem, niti peš — predolga bi bila ta pot! Spomni se raje na Elijev goreči voz, morda boš laže razumel način mojega prihoda (čeprav nisem nikak prerok). Sicer pa ni to niti tako pomembno ... Raje se malo pogovoriva o stvareh, ki so nama kljub časovnim razdaljam skupne.

SK — Da ali pa tudi ne. Kaj mi prinašaš, ljubi brat z juga? Poslanico miru — ali morda vojne? Ne, ne, saj vojne ne more biti med nama, ki so nama skupni izvor, jezik in kultura, pa še vera, ali ne? Želiš morda spoznati svoje daljne pradede in prednike ter njih način življenja? Ali morda naše današnje težave in boje s tujim in lakomnim sosedom?

ČP — Tudi mi smo se z njimi borili in se branili pred lakomnostjo in nasiljem sedanjih Germanov, ki so prav tako zasedli in pustošili našo zemljo — in danes se še vedno borimo pri naslednikih latinskega Rima za svoje pravice.

SK — Ali zato prihajaš sem, iskat bratske pomoči Karantancev, Moravanov, Panoncev, Porabcev in drugih bratskih plemen ...?

ČP — Da, dragi in častiti knez, tudi tega si želim s tem potovanjem, da si na svoj način priborimo za naše dežele (rečemo ji zamejska Slovenija) vse pravice (verjetno pa ne poznaš pojma »enotne slovenske delegacije«, ki je tudi bila znana po svojih narodno-obrambnih potovanjih od bregov Tibere do bregov Save in Donave, tja v Emono in Singidunum ...).

SK — A, tako, tako — težka je torej tvoja pot!

ČP — Seveda so naši napor veliki in skupni, morda včasih nelahki in neuresničljivi — a kaj hočemo, svet je tudi utopija, idealizem, sanja ...

SK — Naj torej sanjarimo? Ne, ne, dragi rojak s prihodnosti, zlasti vi ne morete in ne smete sanjariti ali samo sanjariti! Skupaj iščimo novih, boljših poti, iščimo zaveznikov, prijateljev, ustvarjajmo si močnejše skupnosti na širši, univerzalnejši podlagi ...

ČP — Katere pa? Ali sanjaš o neki višji krščanski skupnosti in državi, ali je Tvoj ideal, dragi knez, kaka »res publica christiana«?

SK — Seveda moramo tudi Slovani poskusiti kaj novega in višjega ...

ČP — Med nami se danes veliko govori in dela za Evropo, veliko skupnost narodov in držav s skupnimi težnjami, političnimi in gospodarskimi programi, nekakim zedinjenjem na mednarodni ravni: Evropa narodov in dežel. Kaj misliš, častiti knez, je ta ideja koristna in pametna?

SK — Danes in jutri — zate in tvoje rojake, popotnik moj dragi — je vsekakor potrebno, da mi vsi iščemo prijateljev in se z njimi povezujemo. Se mar mi nismo s Franki, Bavarci in drugimi proti Obrom? Pa naš slavni prednik kralj Samo, ali ni od polabskih ljudi šel do tvoje domovine? — Vidiš, prijatelj: svetujem ti, da vi vsi skupaj iščete vezi s širšo sosesko in ljudstvi od Donave do Rena, od Drave do Herkulovih vrat ... A vedno — z odločno in pametno politiko, ki bo dopuščala, da ostane te to, kar ste ...!

ČP — Hvala Ti, dragi knez! Tvoje misli so lahko tudi za moj čas in moje rojake osvetljuječe in bodrilne! Ko danes tudi naša uradna matična domovina išče poti v to združeno Evropo (Aachen Tvoje dobe se za nas imenuje — Strasbourg), moramo tudi mi, zamejski Slovenci na robu drugega tisočletja (velik časovni lok, kajne?) biti zadolženi, da po svojih močeh kažemo pot v nove zarje! V zarje Vidove? Ali v zarje skupne velike in nove Evrope?

SK — Pojdi, dragi rojak in daljnji popotnik in ponesi moje tople pozdrave našim bratom dvajsetega stoletja — ohranite svoje vrednote in svoje duhovne osnove. Ponesite baklo tako slovenskega kot evropskega ognja tretjemu tisočletju naproti za nov in lepši jutri!

Časovni popotnik

—o—

PO SMRTI JAPONSKEGA CESARJA

Novi japonski cesar Akihito in njegova rodbina prejemata z vseh strani sveta sožalne poslanice ob smrti cesarja Hirohita. Pogreb slednjega bo 24. februarja in se ga bodo po dosedanjih napovedih udeležile vladne delegacije iz najmanj sto držav. Na Japonskem so oklicali javno žalovanje, mednarodne politične obveznosti domačih državljanov pa niso doživele sprememb.

Od 7. t.m. je na Japonskem uvedeno novo uradno ime za obdobje, v katerem bo vladal cesar Akihito. Obdobje se imenuje »Heisei«, kar pomeni »dopolnitev miru«. Prejšnja doba, ki je trajala 64 let, kolikor je vladal Hirohito, se je imenovala »Showa«, to je »prosvetljeni mir«.

—o—

Socialistična stranka (PSI) je mnenja, da bi morali v Miljah razpisati predčasne občinske volitve. Občinskemu svetu bi mandat potekel junija leta 1990, a je že dalj časa v krizi, ker se ne more sestaviti upravna večina.

Umrli je dr. Marijan Breclj

V Ljubljani je v nedeljo, 8. t.m., umrl dr. Marijan Breclj, znani politični delavec in eden od soustanoviteljev Osvobodilne fronte v letu 1941. Pokojnik se je rodil leta 1910 v Gorici in je 24 let kasneje doktoriral na pravni fakulteti ljubljanske univerze. V Osvobodilno fronto je vstopil kot predstavnik krščanskih socialistov in je doživel visok politični vzpon. Tako je leta 1945 postal podpredsednik narodne vlade Slovenije, kasneje pa je opravljal še številne druge funkcije na republiški in zvezni ravni. Podelili so mu vrsto visokih odlikovanj ter je bil med drugim nosilec spomenice 1941 in reda narodnega heroja.

Marijan Breclj izhaja iz znane družine dr. Antona Breclja, zdravnika in vodilnega predstavnika krščansko-socialnega gibanja na Goriškem na začetku tega stoletja in do izbruha prve svetovne vojne. Po prvi vojni se je družina Antona Breclja nastanila v Ljubljani, kjer je sin Marijan bil zelo aktiven v visokošolskih organizacijah, ki so se upirale režimu generala Živkovića. V Osvobodilni fronti je s Kocbekom in Fajfarjem predstavljal na začetku vodilno plast krščanskih socialistov, kmalu po Dolomitski izjavi leta 1943 pa je skupno s Fajfarjem vstopil v Komunistično partijo.

Pogreb dr. Marijana Breclja je bil v sredo, 11. t.m., na ljubljanskih Žalah.

V DSI so predstavili novi roman A. Rebule

Alojz Rebula se je v svojem novem romanu »Jutri čez Jordan«, ki je pred nedavnim izšel pri celjski Mohorjevi družbi, spet zatekel v preteklost, in sicer v čas, ko je Izrael zapustil Egipt in odšel v Obljubljeno deželo, da bi spregovoril o sodobnem človeku in njegovi eksistencialni stiski.

To je sam avtor povedal med predstavitvijo knjige v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu, v ponedeljek, 9. t.m. O pisatelju in njegovem delu je spregovoril Božo Rustja, diakon, doma iz Kamenj, ki je za svojo diplomsko nalogo, ob koncu tega letnika teoloških študijev v Ljubljani, analiziral verske in teološke misli v Rebulovih delih. Mladi literarni kritik, ki se že več let ukvarja s publicistično dejavnostjo in kritično spremlja slovenske knjižne novosti, je Rebulo in njegov svet predstavil najprej iz teološkega vidika. V Rebulovih

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV v Trstu in združenje MOST vabita v ponedeljek, 16. januarja, na predavanje Tarasa KERMAUNERJA o neznanu Majenovu dramu »Brez sveče«. Predavanje bo v Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici s pričetkom ob 20.30.

delih je namreč veliko sporočil, ki jih lahko obravnavamo tudi iz vidika »alternitatis«. Eshatološka vprašanja, smisel življenja: to so teme, ki jih bralec pogosto srečuje ob branju Rebulovih del, ta vprašanja pa so nedeljivo in tesno povezana na ravni vrednot z narodno zavestjo posameznika v narodu. Ta vprašanja je Božo Rustja osvetlil tudi v zadnjem romanu Alojza Rebule. Sporočilo nekega odhoda, iz Egipta ali iz katerekoli drugačne ujetosti, je namreč močno prisotno v romanu »Jutri čez Jordan«. Zvestoba glavnega junaka malemu narodu in problematika narodne zvestobe nasploh pa sta drugi dejavniki, ki ga Rebula hoče posredovati bralcu. Analogija med izraelskim narodom in slovensko stvarnostjo v domovini, še bolj pa v zamejstvu, je potemtakem očitna.

Med debato sta Rebula in Rustja osvetlila še nekatere vidike tega novega dela.

NOVOLETNI KONCERT MARIBORSKE OPERE

V Kulturnem domu v Trstu je bil v petek, 6. januarja, tradicionalni novoletni koncert v organizaciji Glasbene matice. Stroške pa so krili trije slovenski denarni zavodi, ki delujejo na Tržaškem, se pravi Tržaška kreditna banka, Openska hranilnica in posojilnica ter Hranilnica in posojilnica iz Nabražine. Na koncertu je nastopil orkester mariborske Opere, ki ga je vodil Boris Švara. Občinstvo je lahko prisluhnilo predvsem številnim opernim ariam. Med pevci je bil tudi tržaški rojak Ivan Sancin. Ob njem so peli še Svetlana Čuršina, Olga Gracelj in Jurij Reja.

Z istim sporedom so orkester in pevci nastopili tudi naslednjega dne v Avditoriju v Gorici. Ta koncert pa so omogočili goriški slovenski denarni zavodi.

Tržaški predstavnici v Slovenj Gradcu

Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije organizira v sodelovanju s srednjo šolo Edvarda Kardelja iz Slovenj Gradca vsako leto zdaj že tradicionalno srečanje slovenskih srednješolcev v Slovenj Gradcu. Letos sta se srečanja, ki je trajalo en dan in pol, in sicer 15. in 16. decembra, udeležili tudi dve predstavnici Mladinske sekcije Slovenske skupnosti, oziroma tržaškega liceja F. Prešeren.

Kot običajno je srečanje z govorom začel sedanjí predsednik RK ZSMS Jože Školjč. Sledila je gledališka predstava »Slovenac« Franca Lainška-Ferija. Večer se je nadaljeval na zelo prijeten način ob večerji in družabnosti v hotelu Kompas, ki je gostil veliko večino udeležencev seminarja. Nudila se je lepa priložnost, da sta tržaški predstavnici navezali stike in prijateljstva s predstavniki iz Slovenije.

To je bilo vsekakor velikega pomena, kajti naši dijaki imajo vse premalo stikov s svojimi sovrstniki iz Slovenije, tako da večkrat ne vedo, kako imajo v matici urejen šolski sistem. Na njihovih srednjih šolah, ki odgovarjajo našim višjim šolam, ne obstajajo samostojni šolski organi, ki bi podobno kot naši zavodski sveti združevali učno in neučno šolsko osebje ter predstavnike staršev in dijakov in bi odločali o celi vrsti upravnih, finančnih in organizacijskih poslov šole. Dijaki, ki so se udeležili seminarja v Slovenj Gradcu, so bili predstavniki mladinskih organizacij, ki delujejo na šolah v okviru ZSMS, ti predstavniki pa niso nujno soudeleženi pri odločanju o šolskih zadevah. Njihove organizacije odgovarjajo nekako našemu Dijaškemu gibanju, v katerem pa zadnja leta vlada pri nas veliko mrtvilo.

Ker so njihove mladinske organizacije v birokratskem sistemu upravljanja šolskih zadev precej osamljene in v veliki večini primerov povsem nemočne, se je naslednji dan srečanje nadaljevalo s štirimi okroglimi mizami, na katerih so dijaki skupno prišli do nekaterih zelo važnih odločitev, ki bodo morda v bodoče v tem sistemu kaj spremenile. Predstavniki so se namreč na eni od okroglih miz odločili, da bodo organizirali samostojno srednješolsko koordinacijo (še vedno pod formalnim okriljem ZSMS), ki naj bi združevala vse srednje šole v Sloveniji in ki bi torej posameznim šolam dala možnost, da bi svoje probleme reševale skupno, s podporo vseh ostalih srednjih šol. Akcija za organizacijo takega koordinacijskega odbora je že stekla, v času dveh let pa naj bi dijaki videli, če stvar funkcio-

nira in če je učinkovita. V drugačnem primeru bo koordinacijski odbor razpuščen.

Gost okrogle mize »Evropska politika ZSMS v luči izobraževanja« je bil odgovorni za zunanje zadeve pri ZSMS Zoran Thaler. Ta okrogla miza je bila zgolj informativnega značaja. Burna razprava pa se je razvila na okrogli mizi, na kateri se je govorilo o t.i. participaciji. V Sloveniji dijaki ne plačujejo šolnine. V šolski program pa so večkrat vključene obvezne ekskurzije, ki so včasih zelo drage. Te si mora dijak sam plačati in zgodi se, da je vsota včasih tako visoka, da jo dijak le s težavo plača. Problem predstavlja tudi specifična, zelo draga šolska oprema (posebne aparature in stroji), ki naj bi jih šolam preskrbela država. Ker pa država nima denarja, se dijaki bojijo, da bodo v primerjavi s ostalimi državami na kvalitetni ravni zaostali. Zato je bil en predlog za reševanje takih in podobnih finančnih problemov prav ta, da bi uvedli participacijo, to je nekako šolnino. Tu se pa pojavljajo drugi problemi, kot so finančne sposobnosti družin dijakov, razlike podeželje-mesto in podobno. Ta problem je torej zelo zapleten, zato je bilo nemogoče pričakovati, da ga bodo dijaki rešili na eni okrogli mizi.

Se burnejšo razpravo pa je povzročila med navzočimi okrogla miza z naslovom Akademске svoboščine v srednji šoli. Gre za to, da bi se v zadnje letnike srednjih šol uvedla metoda učenja, ki bi bila zelo podobna taki metodi, ki je že v praksi na univerzah. To se pravi, da bi se ne govorilo več o šolskih urah, ampak o predavanjih, na katera bi dijaki prostovoljno in neprisiljeno hodili ali ne; drugače bi se študentje pripravljali s pomočjo knjig in učbenikov, na koncu šolskega leta pa bi polagali izpite. Večina udeležencev okrogle mize se s tem, da bi uvedli tako metodo že v srednje šole, ni strinjala, ker je bila mnenja, da dijak za tako zahteven način študija na srednji šoli še ni zadosti zrel in sposoben.

Kaj sta lahko od takega srečanja odnesli predstavnici zamejskih Slovencev? Predvsem ugotovitev, kako pri njih sovratnikih iz matice raste zavest, da so sami glavni sestavni del šolskega sistema, in kako imajo torej pravico, da o svojih zadevah tudi sami odločajo. S tem v zvezi tudi to, da so naši zavodski sveti kljub vsem ugovorom in pomislekom nekaj pomembnega, nekaj, česar v Sloveniji še nimajo. Najvažnejše pa, kar sta lahko odnesli, je to, da se vsi skupaj pri nas

dalje na 8. strani ■

Božični koncert pri sv. Justu v Trstu

V zelo dobro obiskani tržaški stolnici svetega Justa je bil v nedeljo, 8. t.m., tradicionalni, letos že jubilejni, 25. koncert božičnih pesmi v priredbi Zveze cerkvenih pevskih zborov. To je bil obenem deseti koncert v stolnici svetega Justa. Ponovitev koncerta bo prihodnje nedeljo v župnijski cerkvi v Dekanih.

Že tretjič zaporedoma je koncert božičnih pesmi v priredbi Zveze cerkvenih pevskih zborov oblikoval združeni zbor mladih pevcev. Dirigiral je Bogdan Kralj, na orgle pa je igral Andrej Pegan. Napovedovala je Savina Remec.

V prvem delu koncerta so pevci najprej izvedli Božično kantato Martina Želez-

nika za sopran solo, mešani zbor in orgle. Solistka je bila Nadja Fabris. Nato je zbor v ženskem sestavu izvedel pet božičnih pesmi.

V drugem delu je mešani mladinski zbor izvedel osem večinoma starejših slovenskih božičnih pesmi, začenši z napevom Primoža Trubarja v Tomčevi priredbi.

Božično misel je podal proseški župnik Rafael Slejko. Razmišljal je o tem, kako tudi trpljenje in smrt rojevata najlepše pesmi in najboljše želje; kako bi morali resnično iz srca praznovati božično skrivnost; o tem, kako je danes božična pesem vsaj znak nečesa, kar naj bi bilo za vse osrečujoče in pomembno.

Koncerti božičnih pesmi

V cerkvi svetega Lovrenca v Ronkah so v nedeljo, 8. t.m., nastopili otroški zbor Ladjica, Dekliški zbor Devin in Fantje iz pod Grmade. Bili so gostje cerkvenega ženskega pevskega zbora iz Ronk, ki že tradicionalno prireja koncerte božičnih pesmi na prvo nedeljo v novem letu. Zbori, ki so jih vodili Olga Tavčar, Herman Antonič in Ivo Kralj, so zapeli skupno 18 pesmi. Koncert so posvetili spominu duhovnika in skladatelja Franceta Gačnika.

Med sporedom so v slovenščini prebrali odlomek iz neke Gačnikove božične prigode, v italijanščini pa vrsto misli iz papeževe poslanice ob mednarodnem dnevu miru, ki je bil letos posvečen spoštovanju manjšin. Pevce je na orgle spremljal Giuseppe Zudini, eno pesem na kljunasto flavto pa Gianna Pahor. Spored sta povezovala Gregor Pertot in predstavnica prirediteljev, gospa Marija Gergolet Giacuzzo. Nekaj misli je ob koncu koncerta podala predsednica Sveta slovenskih organizacij Marija Ferletič.

Dobro obiskana je bila tudi tradicionalna božičnica v Nabrežini. Nastopil je organist Dimitrij Rejc iz Nove Gorice, ki je izvedel vrsto orgelskih del najrazličnejših avtorjev. Izredno doživetje je bil nastop moškega vokalnega kvarteta BIG BEN, ki je posebno s črnskimi duhovnimi pesmimi navdušil občinstvo. Priložnostno misel je podal repentabrski župnik Tone Bedenčič, božičnica pa je bila tudi priložnost za tradicionalno nagrajevanje najlepših jaslic v fari. Komisija tokrat ni imela lahkega dela, saj so nabrežinski otroci pripravili veliko lepih in originalnih jaslic. Podelili so tri ex aequo nagrade, ki so jih prejeli Matej in Matejka Gruden, Andrej Peric in brata Gerli.

DVA NOVA TEČAJA

Z novim letom so v Gorici začeli delovati dve visoki šoli, ki ju je ustanovila tržaška univerza. Gre za šolo gospodarskih operaterjev v turističnih dejavnostih in visoko šolo za tehnike v jestvinskem blagovnanstvu. S tema novima visokima šolama postaja Gorica vse bolj pomembno središče za usposabljanje visoko kvalificiranega strokovnega osebja, ki deluje predvsem na specifičnih gospodarskih področjih. Novi visoki šoli sta se pridružili tečaju za upravljanje in nadzorstvo v podjetjih, ki ga je tržaška univerza ustanovila že lani.

Nova univerzitetna tečaja začasno potekata v palači Rabatta, kjer bodo predavala, vse dokler ne bo univerza uredila dokončnega sedeža v prostorih bivšega malega semenišča v Ulici Alviano, kjer so danes slovenske višje srednje šole. Izvedeli smo, da je v tečaju vpisanih tudi nekaj slovenskih študentov.

—o—

Zaradi davčne politike vlade ministrskega predsednika De Mite so sindikalne zveze napovedale splošno stavko, ki bi morala biti 31. januarja.

Uspešen dan emigranta v Čedadu

Politični, gospodarski in kulturni vidiki življenja Slovencev v videmski pokrajini so odmevali v nedeljo, 8. t.m., v čedajskem gledališču Ristori, kjer je bil tradicionalni Dan emigranta v organizaciji slovenskih društev in pod pokroviteljstvom čedajske občine. Obnovljena dvorana mestnega gledališča je bila polna domačega občinstva in gostov tudi z druge strani meje ter predstavnikov političnega, kulturnega in gospodarskega življenja. Glavni govornik je bil Pavel Petričič, ki je poudaril, da je Dan emigranta že davno prerasel okvir, v katerem je nastal, in predstavlja priložnost za obračun dela in predstavitev novih programov, ki zadevajo življenje slovenske manjšine.

Občinstvo je dejansko dokazalo, kot že večkrat v preteklosti, da je ta dan postal pravi praznik vse manjšine. Emigracija — je dejal Petričič — je neizbrisno zaznamovala slovensko prisotnost, saj jo je bistveno obubožala, škoda pa izvira predvsem od stališč osrednjih in krajevnih oblasti, ki zamujajo priložnost pri uresničevanju ustavnih in človekovih pravic, čeprav je priznal, da so se nekatere stvari začele premikati, predvsem na gospodarski in kulturni ravni. Zlasti je dragocena zavest o vlogi, ki jo opravljajo sami pripadniki manjšine, ki iz tega črpajo moč za avtonomno in enotno

uresničevanje svoje kolektivne obrambe. Poudaril je zlasti pomen zasebne šole, ker bi prepočasen napredek pomenil v bistvu zaostajanje. Zato je Petričič pozval mlade slovenske družine, naj se poslužujejo zasebne šole v Špetru, ki nikakor ne pomeni izogibanja legalnih okvirov, temveč nujno nadomestilo za zamujanje države. Sklicujoč se na resolucijo Evropskega parlamenta ter na dokument Janeza Pavla II., je govornik poudaril pomen novega poguma za nadaljevanje težavne in demokratične bitke.

Komunistična poslanka Silvana Schiavi Fachin je govorila o pomenu dvojezičnosti za kulturni razvoj dežele. Krščanski demokraciji je pripisala odgovornost za zamujanje na tem področju. Poslanec Renzulli, član vsedržavnega vodstva socialistične stranke, pa je govoril o zastoji zaščitnega zakona kot o posledici zapletov na Južnem Tirolskem, označil je kot nesprejemljivo zavračanje slovenske šole v Špetru, vendar je pozitivno ocenil stališče, ki ga je deželno vodstvo krščanskodemokratske stranke zavzelo pred kratkim do zaščitnega zakona za slovensko manjšino. V kulturnem delu programa sta nastopila skupina iz Rezije ter ansambel Beneškega gledališča z igro Adriana Gariupa »Preklet computer« v režiji Alda Klodiča.

BOJ PROTI JEDRSKEMU TERORIZMU

Medtem ko se v Parizu trudijo, da bi človeštvo rešili more kemičnih strupov, vlada v svetu razumljiva zaskrbljenost, da bi jedrsko orožje lahko prišlo v roke terorističnih skupin, ki bi z njim izsiljevale državne oblasti. Nedeljska številka britanskega lista The Mail prinaša novico, da so v Veliki Britaniji sestavili posebne enote za boj proti jedrskemu terorizmu. V skupino so pritegnili nekaj najbolj kvalificiranih britanskih jedrskih izvedencev in jih izurili za onesposabljanje jedrskih naprav. Izvedence stalno izpopolnjujejo v britanskem jedrskem središču Aldermaston, kjer proizvajajo jedrske bombe. Praktične vaje naj bi potekale v Hampshiru, kjer sta poveljstvo te skupine in dobro opremljen premični laboratorij.

PROTI AVTONOMIJI IN SAMOBITNOSTI

V nedeljo, 8. t.m., se je v Rigi, ki je glavno mesto sovjetske republike Letonske, končal ustanovni kongres Internacionalistične fronte ali Interfronta. Zbralo se je 642 delegatov, izmed katerih jih je bilo le 26 letonske narodnosti. Vsi ostali so bili Rusi. Novo združenje nasprotuje zahtevam Letonske ljudske fronte, ki se bori za narodno samobitnost, pravice letonskega jezika in gospodarsko ter politično avtonomijo. Na zboru so poudarjali vodilno vlogo komunistične partije in ruskega naroda. Izrazili pa so tudi podporo perestrojki. Glavni tajnik letonske komunistične partije pa je kritiziral tako Ljudsko fronto kakor tudi Interfront, češ da gre za skrajneže, ki razdvajajo javno mnenje.

BENEŠ IN TUHAČEVSKI

Nekdanji češkoslovaški predsednik Beneš ni imel nobene, niti posredne zveze s Stalinovo čistko, katere žrtev je leta 1937 postal sovjetski maršal Tuhačevski. Tako piše moskovski list Izvestija, ko poroča o nedavno odprtih sovjetskih arhivih za že omenjeno leto. Dolgo časa je veljala domneva, da je Beneš opozoril Stalina na domnevno vojaško zaroto, katere voditelj naj bi bil maršal Tuhačevski skupno z drugimi častniki sovjetske vojske. Po omenjeni domnevi je bila vest o vojaški zaroti domislica Hitlerja, ki je hotel oslabiti sovjetsko obrambno moč v predvidevanjih na bodoči spopad s Stalinom.

Izmišljeno informacijo so podtaknili Benešu, ki jo je posredoval Moskvi — tako je veljalo še do nedavnega. Zdaj pa je potrjeno, da je celotna zgodba izmišljena. V sovjetskih arhivih niso našli nobene sledi za kakim Beneševim poročilom, obratno pa so ugotovili, da je Stalin že pred letom 1937 zbiral ali naročal gradivo, ki bi kompromitiralo Tuhačevskega, kateri je bil potem ustreljen.

—o—

Predsedstvo Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije bo v kratkem posvetilo posebno sejo položaju slovenske narodne manjšine v Italiji. Tako je dejal predsednik Smole v pogovoru z delegacijo SKGZ iz Trsta, ki se je udeležila žalne seje za umrlim politikom dr. Marijanom Brecljem.

V Titogradu, ki je prestolnica Črne gore, so spet nastale množične demonstracije, na katerih udeleženci zahtevajo odstop najvišjih črnogorskih voditeljev.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

V Ljubljani je izšla nova cerkvena pesmarica

V teh dneh je v Ljubljani izšla nova cerkvena pesmarica. Izdala jo je celjska Mohorjeva družba in nosi naslov »Slavimo Gospoda« ter podnaslov »Bogoslužna pesmarica in molitvenik«. Pri oblikovanju 864 strani obsegajoče pesmarice žepnega formata je sodelovalo 14 glasbenikov in liturgikov iz vseh škofij, v katerih živimo Slovenci. Z delom so začeli leta 1985, ko so si oblikovalci postavili za cilj izdajo pesmarice, ki bi bila istočasno tudi molitvenik. Sprejeli so 370 pesmi, ki jih pesmarica objavlja v štiriglasnem notnem stavku. V predgovoru je rečeno, da je bilo za to več razlogov, in sicer: »zbori bodo imeli pri roki železni repertoar, pesmarica bo v podporo tako značilno slovenskemu večglasnemu ljudskemu petju in ne nazadnje, potrebna je le ena notografija tako za ročno pesmarico, kot za organistovo partituro«.

Uredniki so pesmarico oblikovali v šestih poglavjih. Najprej so Molitve za vsak dan. Sledi Cerkevno ali bogoslužno leto. Na osnovi cerkve-

nega leta so porazdeljene tudi pesmi. Na prvem mestu so adventne pesmi. V tem sklopu velja omeniti uglasbene dele liturgičnega besedila za božično osemdnevno. Sledijo pesmi za božični in postni čas: pred postnimi pesmimi je objavljen tudi križev pot. Poseben poudarek daje pesmarica Veliki noči. Več strani je namenjenih velikonočnemu tridnevju, nato pa pravemu velikonočnemu času. Pesmi, ki so namenjene ostalim praznikom med letom, so zbrane kronološko. Naslednje poglavje nosi naslov Zakramenti. Sestavljalci so zbrali tudi sedem maš, od katerih eno latinsko. Našli pa bomo tudi uglasbitve psalmov in odpevov. V pesmarici je zbranih lepo število evharističnih pesmi in priložnostnih pesmi, ki jih zbori pojejo ob podelitvi najrazličnejših zakramentov. Peto poglavje je posvečeno Molitvenim bogoslužjem. Zbrani so najrazličnejši psalmi, himne in pesmi, ki so primerne za te pobožnosti. Zadnje poglavje je namenjeno Ljudskim pobož-

dalje na 8. strani ■

Kratka predstavitev Celovških Mohorjev

Bogata zbirka Celovške Mohorjeve družbe je izšla pred dobrim mesecem, prav pa je, da jo vsaj na kratko predstavimo tudi našim bralcem. Kot je že tradicija te najstarejše slovenske knjižne založbe, predstavljata jedro knjižnega daru Koledar za leto 1989 in Pratika.

Pratika je v glavnem posvečena koledarskim in vremenoslovskim podatkom ter rokom, ki naj bi jih upoštevali predvsem kmetje pri svojem delu. Koledar pa je tudi zanimiv zbornik, saj objavlja vrsto člankov o kroniki v minulem letu, a tudi mnogo zgodovinskih, družbo-slovnih in etnografskih zanimivosti. Zanimiv je n.p.r. zgodovinski članek Toma Piestlyja. Ta je obdelal potopis štirih Angležev, ki so v prejšnjem stoletju prepotovali Koroško. Bralci koledarja bodo našli v njem tudi članke, ki obravnavajo papežev obisk v Krki.

V zbirki večernic je Celovška Mohorjeva družba izdala prevod Scharfovega romana Moji mali kavalirji. Avtor je nemški učitelj, ki živi

v Vrbi. Tudi druga knjiga, ki je po vsebini izrazito duhovne narave, je prevod. Gre za prvi del slovite knjige »Življenje in trpljenje našega Gospoda Jezusa Kristusa«, ki obravnava Jezusovo življenje od rojstva do njegovega prihoda v Jeruzalem, kot ga je v mističnih vizijah doživljala Ana Katarina Emmerick.

Otrokom je namenjena slikanica, ki jo je založba izdala v slovenščini in v slovensko-nemški izdaji. Njen naslov je Gegci. Napisala jo je Mira Lobe, prevedla pa Sonja Wakounig. Mladim sta namenjeni tudi pesniška zbirka učiteljice Mili Hrobath »Veter poje« in knjiga »Naš zlati mladi dan«, ki jo je napisal Herman Gern.

Celovška Mohorjeva družba je v letošnji knjižni dar vključila še stenski koledar s svetopisemskimi motivi znane likovne umetnice Barbare Möseneder ter glasbeno kaseto »V dolinci pod Jepo« s posnetki moškega zbora Jepa-Baško jezera, Podhumškega kvarteta in mladinske skupine iz Ledinc.

Novoletna bilanca na kulturnem področju

Ob koncu leta se delajo zaključni računi tudi na umetniškem in kulturnem področju. Ali je kulturna bilanca 1988 pozitivnejša od ekonomske? Brez podrobne analize ni mogoče zanesljivo odgovoriti na to provokativno vprašanje. Vsekakor je globoka družbena, moralna in gospodarska kriza ustrezno vplivala tudi na kulturo, saj je umetnost navsezadnje zrcalna slika družbe, kot je že rekel stari Shakespeare. Politični problemi so vsaj začasno potisnili umetnost v kot, saj se je na Slovenskem prvič zgodilo, da so se umetniki vseh generacij in svetovnih nazorov angažirali tudi v dnevni politiki. V mislih imamo predvsem diskusije o ustavnih amandmajih in spontane proteste ob razpravi proti četverici pred vojaškim sodiščem v Ljubljani.

Nekateri sicer menijo, da je takšen angažma

v daljšem obdobju za umetnost škodljiv, ta se mora ukvarjati z bolj pomembnimi problemi, čeprav ne kaže zanikati velikega pomena, ki ga je za slovenski narod imel sprejem nove ustave in razprava pred vojaškimi sodniki. Te reči bi morale biti urejene z ustreznimi zakoni in pravili obnašanja, ne pa da jih morajo ljudje izsiliti z zborovanji.

Navzlic omenjeni pripombi pa mislimo, da so najpomembnejši kulturni dogodek preteklega leta literarni večeri, na katerih so nastopili člani Društva slovenskih pisateljev in tako plebiscitarno podprli Janšo in njegove tovariše. V tako razburjenih časih muze molčijo, tako kakor molčijo tudi v vojni, ampak prepričani smo, da bodo čez leta nastala umetniška dela, ki bodo inspirirana prav s časom, v katerem živimo.

Tevežej - prvi slovenski koroški film

Ob letošnjih koroških kulturnih dnevih, ki so bili konec decembra na celovski univerzi, so organizatorji priredili tudi premiersko predstavo prvega slovenskega filma, ki so ga v celoti uresničili koroški slovenski igralci, snemalec in režiser. Gre za film Tevežej, ki ga je režiral Marjan Sticker, snemalec pa je bil Miha Dolinšek. Film je med koroškimi gledalci vzbudil različne vtise. Najprej naj kratko povemo, da gre za kratkometražni film brez besed, a z glasbeno spremljavo. Govori o Tevežju, posebnemu, ki je v svoji navidezni nenormalnosti spojen z naravo in življenjem, tako da intenzivno podoživlja dogodek okrog sebe. Ti dogodki pa so predvsem žalostni: smrti in pogrebi ljudi, a tudi živali in dreves.

Film bi lahko označili kot filmsko impresivno, provokativno, ki je prav zato naletela na zelo deljena mnenja. Režiserju Stickerju in snemalcu Dolinšku je treba priznati velik smisel za filmsko govorico in zato je upati, da bosta tudi v prihodnje nadaljevala s filmskim medijem, saj prvi igrani slovenski koroški film kaže, da imata veliko misli, ki so bile v tem filmu le nakazane, a bi lahko predstavljale izhodišče za druga podobna dela, ki bi obravnavala duševne stiske, a tudi vesela razpoloženja slovenskega človeka.

UMRL JE PROF. CIRIL ŽEBOT

V Washingtonu je v ponedeljek, 9. t. m., umrl eden vidnejših predstavnikov povojne slovenske politične emigracije, upokojeni profesor ekonomije na univerzi Georgetown v ameriški prestolnici Ciril Žebot.

Ravno pred kakim mesecem je v Celovcu izšla njegova zadnja knjiga, Nemiljiva Slovenija, s podnaslovom »spomini in spoznanja iz razdobja sedemdesetih let od Majniške deklaracije«. V njej je na 500 straneh strnil svoje vidne sodobne slovenske zgodovine, osebna izkustva in idejno ter politično izpoved samega sebe ter skupine tistih katoliških izobražencev, v kateri je imel v mlajših letih vodilno vlogo, torej »stražarjev« in zagovornikov samostojne Slovenije.

Dr. Žebot se je rodil leta 1914 v Mariboru, doktoriral pa je iz prava v Ljubljani, kjer je postal tudi docent na pravni fakulteti. Delal je v Ehrlichovem krogu, po nemški zasedbi Ljubljane se je umaknil v Rim, po vojni pa je ostal v emigraciji. Napisal je več strokovnih del, znani pa sta predvsem njegovi knjigi izpoved 20 let »Slovenija včeraj, danes, jutri« I. in II. V Sloveniji sta bili prepovedani in sta vzbudili veliko pozornost. V tisku se je dr. Žebot omenjal tudi zadnja leta, ko so ga v Sloveniji polemično obravnavali v zvezi s članki v Celovškem zvonu, polemiko v Mladini, ki je bila tudi zaplenjena, razpravami o Stanetu Kavčiču.

MOHORJEVA ZALOŽBA JE PREDSTAVILA DEŽELNEMU GLAVARJU AMBROZYJU »KOROŠKO DUŠO« ERWINA RINGLA

V uradnih prostorih deželnega glavarstva je v torek, 3. t. m., ravnatelj Mohorjeve založbe dipl. ing. Franc Kattinig predstavil novo knjigo Erwina Ringla, »Die Kärntner Seele« (Koroška duša).

Deželni glavar dr. Ambrozy je v pogovoru poudaril visoko tiskarsko kakovost in estetsko knjige. O vsebini pa se hoče izraziti šele, ko bo Ringla prebral. O knjigi, ki je ne pozna, ne bi rad govoril.

Založba je deželnemu glavarju nadalje izročila petindvajset knjig, kolikor jih je izdala v letu 1988.

Radikalci v izobraževalnem centru ZSMS

Ko je spomladi leta 1987 italijanska radikalna stranka sprejela odločitev, da postane evropska oziroma transnacionalna stranka, je s to svojo odločitvijo presešla italijanske državne meje in si postavila za cilj uresničitev Združenih držav Evrope. To je izhodišče tudi za delovanje radikalcev v zadnjih mesecih. Načrtovali so kongres stranke v Zagrebu, a jugoslovanske oblasti niso izdale dovoljenja za kongres.

Radikalci, ki se v svojem političnem delovanju poslužujejo tudi preizkušenih nasilnih metod, so 30. decembra lani začeli z gladovno stavko. Kar 650 članov transnacionalne radikalne stranke je s to akcijo, ki je potekala po različnih evropskih državah, hotelo opozoriti na prepoved in hkrati izraziti željo, da bi se vzpostavil strpen dialog z jugoslovanskimi oblastmi.

Dogodke okrog prepovedi kongresa radikalcev v Zagrebu je pozorno spremljalo predsedstvo republiškega komiteja Zveze socialistične mladine Slovenije, ki je na posled povabilo radikalce, naj obiščejo Slovenijo. Vabilo so tudi javno posredovali med zasedanjem federalnega sveta radikalne stranke dne 2. t.m. na pomorski postaji v Trstu. Vabilo so radikalci sprejeli, kot so tudi sprejeli poziv, naj se preneha gladovna stavka.

Radikalci so prispeli v Bohinj v četrtek, 4. januarja. V Mladinskem domu — izobraževalnem centru Zveze socialistične mladine Slovenije — so se po tiskovni konferenci začeli razgovori o pogledih slovenskih mladincev in radikalne stranke o Združenih Evropi. V Bohinju se je 94 čla-

nov federalnega sveta in tajništva transnacionalne stranke zadržalo dva dni. V petek, 6. januarja, so radikalci odpotovali iz Mladinskega doma in najprej obiskali tovarno Kovina v Šmartnem pri Litiji, nato pa so v Cankarjevem domu v Ljubljani bili prisotni na tiskovni konferenci in slovesnosti, med katero je predsednik ZSMS Jože Školč proglasil zgodovinskega voditelja radikalcev Marca Pannello za častnega člana Zveze socialistične mladine Slovenije. Obisk radikalcev v Bohinju so predstavniki ZSMS označili kot pomembno akcijo, s katero je slovenska mladinska politična organizacija dokazala, da hoče voditi politiko, ki je zazrta v Evropo. V tem smislu so Školč, Thaler in drugi menili, da bodo slovenski mladinci še dalje iskali stikov s tistimi evropskimi osebnostmi in organizacijami, ki se zavzemajo za odprto Jugoslavijo in njeno vključitev v Evropo. Ugotavljali so, da se je od radikalcev naučiti predvsem nekega medijskega nastopa, kako iz neke stvari narediti dogodek. Zveza socialistične mladine Slovenije pa se je pri tem vabilu radikalcem sklicevala tudi na svojo t.i. jesensko »evropsko deklaracijo«.

Federalni svet radikalne transnacionalne stranke je bivanje v Bohinju izkoristil tudi za razgovore o notranjih problemih stranke. Marco Pannella je večkrat izrazil misel, da ne vidi smisla, da bi transnacionalna stranka še naprej delovala v italijanskem političnem prostoru. Glavni tajnik Stanzani in drugi pa so bili mnenja, da imajo radikalci še veliko vlogo prav v Italiji. Govor je bil tudi o odnosu do jav-

nega prispevka, ki naj bi ga bile deležne stranke in so ga doslej radikalci odklanjali, sedaj pa mnogi menijo, da je ta prispevek življenjskega pomena predvsem za nadaljnje delovanje Radia radikalne stranke.

Glavni predmet razgovorov pa je bil prihodnji 35. kongres radikalne stranke, ki naj bi po namenih in upanju radikalcev potekal od 23. do 27. marca na jugoslovanskem ozemlju. Radikalci so velikokrat izrazili upanje, da bo jugoslovanska zvezna vlada dovolila radikalni kongres. Sedanjo prepoved radikalci smatrajo za pomoto jugoslovanskih oblasti, ki naj ne bi razumele, da hoče radikalna transnacionalna stranka prijateljsko pomagati Jugoslaviji. V tem smislu je Pannella v imenu radikalnih evropskih poslancev napovedal, da se bo stranka zavzemala za reševanje jugoslovanskih vprašanj, ki bi jih obravnaval evropski parlament.

Ob koncu tega večdnevnega izmenjavanja stališč in mnenj med radikalci in slovensko mladinsko politično organizacijo sta obe skupini označili ta bohinjski zbor za pomemben politični uspeh.

M. T.

—o—

Predsednik tržaške pokrajine Crozzoli je v torek, 10. t.m., sprejel odposlanstvo dijakov in profesorjev Trgovskega zavoda Žiga Zois. Dijaki so ta dan priredili protestno zborovanje, ker se ne rešujejo odprta vprašanja na šoli. Gre za prostorsko stisko in za pomanjkanje neučnega in upravnega osebja. Predsednik Crozzoli je obljubil takojšnje posredovanje, da se uredijo vsa odprta vprašanja.

JOŽKO ŠAVLI

Nagelj - slovenska roža

VIII.

Od značilnih pokrival slovenske žene je pečica v navadi že vsaj od poznega srednjega veka. V obliki velike kvadratne rute so jo že od takrat zavezovali tako, da je padala na široko po hrbtu in tvorila navzdol kot oz. ogel. Ta način zavezovanja je ostal skoraj do danes, kakor pričajo mnoge slike, četudi so si žene pozneje zavezovale peče še na druge načine. Značilen je način »na petelinčka« po gorenjskih kraih, ki ga tvorita dva rogljiča iz vozla na vrhu čela. Peče so bile razširjene po vseh slovenskih pokrajinah in so bile več vrst: gorenjska, dolenska, vzhodnoštajerska, zilska, primorska (tržaška), panonska.

Okrajske peče ima poudarek na voglu, ki pade po hrbtu in ga imenujejo roža. Panonske peče so bele; dolenske imajo že vzhodni okras abstraktnih, nespoznanih vzorcev; za tržaške je značilen širok rob iz čipk in bogato naštikano rožo. Najbogatejši je nagelj v gorenjski peči, katere rožo tvori šopek cvetja, poleg nagelinov še iz marietic, vrtnic, pa razne grozdaste oblike; ob robu se vije valovito nageljnova vejica s cvetovi po vdolbinah. (74)

Na območju slovenskih Alp se od sred. 18. stol. dalje razširi nošenje ženskih pokrival, poznanih z imenom avba. To pokri-

valo so nosile žene iz plemiških slojev, opustivši ga po renesansi. Prevzele so jih meščanke in za njimi tudi kmečke žene. Avba je postala s tem sestavni del slovenske ženske noše, zlasti gorenjske in rožanske, v manjši meri in skromnejših oblikah na nošah po drugih predelih. Primorska je ne pozna niti v alpskem niti v kraškem pasu. Prav tako tudi ne Dolenska, vzhodna Štajerska (razen predelov ob Savinji) ter Panonija. Svoje poreklo ima avba v Alzaciji, uveljavila pa se je že zgodaj na Bavarskem in v Alpah vse do Sp. Avstrije.

Avbe so po obliki visoke, z vrhom (Gorenjska), ter nizke ali male (Rož), pri katerih je poudarjen zatilnik s pentljo, katere trakova padata na hrbet. Pri visoki, v našem primeru gorenjski avbi pa pride do izraza zlasti bogato izdelan form (čelnik), na katerem je čim bogatejši vzorec, napravljen z zlato, pa tudi še s srebrno nitjo, neredko z vdolanimi steklenimi kamenčki v rdeči barvi. Za podlago je črn žamet. Obstajajo seveda še druge, bolj skromne, pa tudi bolj različne izdelave forme. Med okrasnimi motivi izstopa slej ko prej nagelj, pogosti pa so tudi srce, klasje, grozdi, mačice, kranjecelj itd. Včasih tudi stari simboli kakor petelinček, rožička z nageljni (rog izobilja). V drugi polovici 19.

stol. postane najpogostejši črni form z zlato uvezanimi nageljni, ki so tedaj že slovenski narodni znak.

Razvoj nageljna v slovenski narodni znak potrjuje tudi dejstvo, da se začne pojavljati skupaj z državnim, cesarskim simbolom, katerega predstavlja dvoglavi heraldični orel. Motiv tega orla se že od 16. stol. dalje nahaja na mnogih predmetih, kakor so naslonjala stolov, ključavnice, na vratih, uvezen na prtih, pa tudi na panjskih čelnicah in še zlasti na majolikah. Ko se mu pridruži tudi nagelj, ko imajo celo avbe form, na katerem je dvooglavi orel med nageljni, (75) je s tem nedvomno izpričano svojstvo nageljna v pomenu narodnega znamenja, znamenja slovenstva.

* * *

V grboslovju je nagelj razmeroma redek. Nemška Wappenfibel (76) npr. ga v seznamu ratslinskih znamenj na ščitih oz. grbih sploh ne navaja. Italijanski Dizionario Araldico (77) ga omenja kot sestavino v grbih dveh rodbin in pravi, da predstavlja krepost, ki kaže na dostojanstvo in ugled. Za srednje-evropske dežele najdemo v Dictionnaire des figures héraldiques (78) naslednje primere, v kateri se pojavlja nagelj kot samostojen znak ali kot sestavina skupaj z drugimi znaki:

v Franciji šest grbov, na Nizozemskem štiri, v Nemčiji tri, v Švici, Avstriji ter Belgiji po dva, po eden pa na Danskem, Češkem in Angleškem (otok Jersey). (79) Najdemo ga tudi kot sestavino japonskih grbov, imenovanih mon. (80)

Hranilnica in posojilnica Opčine — Trst razpisuje

usposobljenostne izpite za uradnike/ce prve kategorije v smislu čl. 5 Kolektivne delovne pogodbe za uslužbence Hranilnic in posojilnic.

Trenutno je nepokrito eno delovno mesto. Pogoji za pripustitev k usposobljenostnemu izpitu so naslednji:

- fakultetna diploma iz ekonomije ali prava oziroma diploma, ki je po obstoječih predpisih enakovredna ali
- diploma višjih srednjih šol;
- starost: največ 30 let.

— Program usposobljenostnega izpita predvideva slovensko in italijansko pisno nalogo splošne gospodarske ali finančne narave oziroma iz knjigovodstva ali bančnega poslovanja in ustni razgovor. V smislu čl. 5 Kolektivne delovne pogodbe bo h kolokviju pripuščeno, kdor bo prejel pozitivno oceno pri pisnem izdelku. Ustrezna navodila so na voljo v tajništvu Hranilnice in posojilnice.

— Prošnjo na prosti poli je treba predložiti, osebno ali po pošti, v tajništvo Hranilnice in posojilnice do 25. januarja 1989.

Čas razporeda bo zainteresiranim javljen naknadno.

Hranilnica si pridržuje pravico preselekcije prošnje na osnovi čl. 6 K.d.p.

Po izpitih bo pristojna komisija predložila Upravnemu svetu Hranilnice in posojilnice seznam pozitivno ocenjenih, s katerega se bodo črpala imena novih uslužbenecv.

Upravni odbor

PAPEŽ SPREJEL DIPLOMATSKI ZBOR

Papež Janez Pavel II. je 9. t.m. sprejel v Vatikanu diplomatski zbor, ki je akreditiran pri Svetem sedežu. S predstavniki držav, ki imajo urejene diplomatske odnose z osrednjimi uradi katoliške Cerkve, je izmenjal novoletna voščila, obenem je prebral daljši govor o položaju na svetu, predvsem o tragičnih in kriznih žariščih ter o razlogih za novo upanje.

Papež je izrazil željo, da bi razvoj dogodkov v Sovjetski zvezi in v ostalih državah Srednje in Vzhodne Evrope dovedel do spremembe ozračja in do takega razvoja v njihovih zakonodajah, da bi res prišlo do zaščite človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Med njimi je osnovnega pomena verska svoboda. Z velikim upanjem je papež omenjal tudi popuščanje napetosti med Vzhodom in Zahodom ter napredek na poti za razorožitev.

V LJUBLJANI JE IZŠLA NOVA CERKVENA PESMARICA

■ nadaljevanje s 6. strani

nostim. Pod tem naslovom najdemo razne litanije, molitev križevega pota, rožni venec in zahvalne pesmi.

Sestavljalci so upoštevali stara, izvirna besedila in so pod notnim zapisom objavili tudi druge kitice pesmi, čeprav jih zbori navadno ne pojejo. Organistom in pevcem je tako omogočena izbira obsežnejšega besedila.

DAROVI IN PRISPEVKI

Prof. Nada Pertot je darovala 20 tisoč lir v tiskovni sklad Novega lista.

12. MARCA DEŽELNE VOLITVE NA KOROŠKEM

Na Koroškem se že pripravljajo na deželnozborske volitve, ki bodo 12. marca. Zeleni in Koroška enotna lista se bodo združili, da bi imeli čimširšo volilno bazo, v katero bi se lahko vključili vsi koroški Slovenci. Svobodnjaki pa so sporočili, da bo avstrijski in koroški predsednik stranke Haider nosilec strankine liste na koroških deželnih volitvah. Izjavil je, da želi poraziti socialiste na Koroškem.

Kot poroča »Naš tednik«, je novi koroški deželni glavar Ambrozy v novoletnem govoru za slovenski spored avstrijskega radia v slovenščini voščil vsem slovenskim sodeželanom uspešno leto 1989. Novi deželni glavar je s tem nedvomno pokazal, da je treba jemati dialog med narodnima skupnostima resno in da je z odprtostjo in dobro voljo z obeh strani možno izboljšati vzdušje v deželi.

TRŽAŠKI PREDSTAVNICI V SLOVENJ GRADCU

■ nadaljevanje s 4. strani

motimo, ko mislimo, da pripadamo mi in oni dvema čisto različnima svetovoma, da imamo drugačno mentaliteto in drugačen način življenja. Dijaki iz Slovenije so ravno taki, kakršni so naši dijaki, le da živijo v drugi državi.

Breda Susič

Glavni pravdnik kasacijskega sodišča Vittorio Sgroi je v Rimu odprl sodno leto in prebral poročilo o stanju sodstva v Italiji. Omenil je predvsem boj proti organiziranemu kriminalu

Najbolj pogosti grbovni motivi z nageljnomo so: *nageljnova vejica s cvetom, trojni grič s tremi rastočimi nageljni, vaza oz. lonček z nageljni*. Zelo pogosto gre za povedne grbe, ki z nageljnovim znakom spominjajo na rodbinska imena (Oeillet, Nägele). Nagelj v grbih spoznamo po nazobčanih cvetnih lističih.

Tudi na Slovenskem obstaja nekaj primerov grbov, v katerih se nahaja nagelj. V koroških Ravnah (Guštanj) je v Železarskem muzeju plata z grbom Hannsa von Süchtana (1609) — renesančni ščit, na njem trojni grič s tremi rastočimi nageljni (izdelal M. Pacobello). V Ptujju se ob proštjski cerkvi nahaja nagrobnik Georga Tratnerja (1612) z grbom oz. kartušo, v kateri so tri nageljnova stebila s cvetom, rastoča iz iste korenine. (81)

Najlepše oblikovan slovenski grb z nageljnomo pa je verjetno grb meščanske rodbine Schwarz iz Škofje Loke. Umetniško bogato izdelan poznogotski nagrobnik Volbenka Schwarza (ok. 1515) iz farne cerkve v Stari Loki ima v spodnjem razdelku ščit, na katerem je heraldično izredno dovršeno upodobljena nageljnova vejica z dvema cvetovoma. (82)

Nagelj v Evropi

Nagelj je kot eden izmed mnogih cvetličnih motivov ljudskega okrasa tudi zunaj slovenskega območja dokaj pogost. V ljudskih navadah ga sicer ne srečamo pogosto, vendar v laseh deklet ali zataknen za klobuke fantov spominja na ljubezen, ne da bi kjerkoli zadobil tako izrazit značaj lju-

bezenske rože, kakor ga ima pri Slovencih. Ljudska pesem pri drugih narodih ga skoraj ne omenja.

V ljudskem okrasju, kakor že v gojenju, je še najbolj domač v Alpah. Nam najbližji alpski predel, v katerem ga najdemo, je *Karnija*. (83) V tej gorski krajini ga najdemo v okrasu kmečkega pohištva, na lesenem kuhinjskem priboru in posodi, na kmečkem orodju ipd. Najpogostejši je v okrasnih vzorcih, rdeče vezen v križnem vbodu, še posebno na odejah, na posteljni, na robcih, ki jih imenujejo »fazzù«, in na velikih rutah, ki so si jih žene zavezovale okoli glave v 18. in 19. stol.

V osrednjih Alpah, zlasti na *Tirolskem*, (84) je motiv z nageljnomo prav tako pogost na vezeninah, v križnem vbodu. Neredko naletimo nanj tudi v okrasju lončne posode, na osovnikih, na kuhinjskih solnicah in lectovih srcih oz. kruhkih. V osrednjih dolinah reke Inn, v dolinah Ziller in Wipp so nageljni dokaj pogosti v okrasju hišne opreme, zlasti na omarah in skrinjah. Ni pa postal nagelj na Tirolskem ljudska in niti ljubezenska roža.

(Dalje)

(74) St. Vurnik, Slovenska peča, Etnolog II, Ljubljana 1928, str. 20-3

(75) St. Vurnik, Doneski k študiju slovenske avbe, Etnolog I, Ljubljana 1926/27, str. 52-9
Pisec navaja primere forumov z dvoglavimi orli in nageljni v ljubljanskem Etnografskem muzeju (zlat forum s tremi orli med nageljnovim vitičevjem; zlat forum s tremi orli med nageljni).
Prim. tudi G. Makarovič, itm., str. 288-92

(76) Wappenfibel, Handbuch der Heraldik, Neustadt a.d. Aisch 1981, str. 58-9

(77) P.G. Guelfi Camajani, Dizionario Araldico (ponatis izdaje v Milanu leta 1940), Bologna 1966 (garofano)

Rodbini, ki imata nagelj kot sestavino grba, sta Cherofini (Viterbo) in Garofalo (Cosenza).

(78) Renesse, Comte Théodore; Dictionnaire des figures héraldiques I - VII, Bruselj 1989 sl. (Razlaga opisov v: J.B. Rietstap, Armorial Général, I - II, Gouda 1885-7)

Gre za naslednje rodbine: v Franciji - Cousin de Couteville (Paris), Dhuillet (Foix), Huillet (Gascogne), Page (Franche Comté), Palluat de Jalamonde (Bresse), Richard du Pontreau (Bretagne); na Nizozemskem - Gilde, Gramsberg, Knuth, Lakeman; v Nemčiji - Negelein (Nürnberg), Scherrich (Kempten), Schulten (Hamburg); v Avstriji - Anthonj, Nägele; v Švici - Nägeli (Rapperswill), Nägeli (Winterthur); v Belgiji - Dobies, Coriache; na Češkem - Trmal von Tauschnitz; na Danskem - Glad; v Angliji - Robin (Jersey).

(79) Prijazno sporočil prof. dr. Hanns Jäger-Sunstenau (Dunaj), za kar se mu pisec te študije na tem mestu iskreno zahvaljuje.

(80) O. Neubecker, itm., str. 132

(81) E. Cevc, Kiparstvo na Slovenskem med gotiko in barokom, Ljubljana 1981, str. 182, 202

(82) E. Cevc, Poznogotska plastika na Slovenskem, Ljubljana 1970, str. 201 (slika)

(83) Prijazno sporočil: Museo Carnico delle Arti e Tradizioni Popolari v Tumeču (Tolmezzo), z dopisom od 15.2.1983.

Prim. tudi M. Gortani, L'arte popolare in Carnia, Tumeč 1978, str. 352, 353 (rdeč nagelj v križnem vbodu)

(84) Pismena sporočila: Tiroler Volkskunst-Museum, Innsbruck dne 3.6.1983 (dr. Herlinde Menardi) Universität Innsbruck, Institut für Volkskunde, dne 2.5.1983 (dr. Peter Stürz)